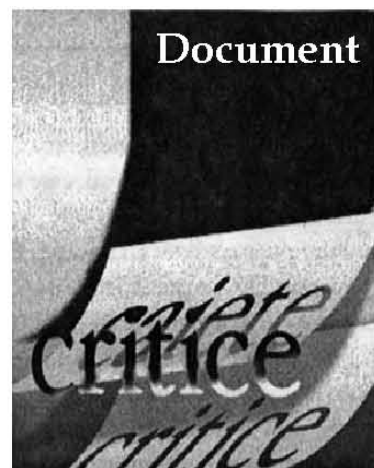

Ghiță FLOREA
Simona IACOB

Ion Barbu (*Dan Barbilian*) în arhive¹

Poet de o factură unică în peisajul liricii românești interbelice, Ion Barbu valorifică în creația sa poetică, pe lângă abstracția ermetică a gândirii geometrice, ascendența unei lumi balcanice, fascinantă și încărcată de miresme și culori („raiul meu, rămâi așa”), pe care o evocă în amintirea unor înaintași paterni. Bunicul patern Ion Barbu îi împrumută numele ca pseudonim literar: „Neavând curajul de a amesteca pe geometru în poezie am luat numele bunicului patern și am lăsat glasul lui să se facă auzit.”²

„Caracter schimbător și fantezist”, cu predilecție pentru polemica violentă, Barbu a fost permanent atras de două pasiuni: matematica și poezia, pe care le-a iubit și trădat de mai multe ori, dar le-a rămas credincios toată viața. „Aventura literară” a început-o la întâmplare, din vanitate și ambiție „neroadă de adolescent”, pentru a-i dovedi genialului său prieten, Tudor Vianu, că poate deveni și el celebru³.

„Tânărul adolescent vanitos” a debutat în 1918, când, proaspăt demobilizat, a publicat versuri în *Literatorul* lui Alex. Macedonski, iar un an mai târziu în *Sburătorul*, unde îi apar majoritatea poeziilor din ciclurile parnasian și cel balcanic. Criticul Eugen Lovinescu își amintește de prima întâlnire cu Ion Barbu: „Ușa biroului meu s-a deschis pentru a face loc unui tânăr subțiratic, tip oriental, smolțit, cu ochii vegetali de plante acvatice, cu pasul precipitat și decis. Se numea „Popescu” (era numele sub

care se recomandase Dan Barbilian), era poet și-mi întinse un caiet cu aparențe sumare, pe a cărui pagină se citea *Copacul*. Abia începui să descifrez câteva versuri, când, nervos, luându-și scaunul de la locul său, tânărul și-l împlântă cu energie lângă fotoliul meu... Vorbea cu glas profund, cavernos, cu gesticulații și izbucniri, fără să pot distinge amestecul de sinceritate, de proză, de retorică studiată sau de simplă improvizație.”⁴

UNIVERSITATEA „C. I. PARHON”
SERVICIUL CADRE

DOSAR PERSONAL

NUME ȘI PRONUMELE

Barbilian Dan

FUNCȚIA

Profesor

1 Documentele citate fac parte din **Dosarul personal al prof. univ. Dan Barbilian** (Universitatea București), recuperat în anul 1986 din materialele destinate distrugerii.

2 Interviu cu Ion Barbu de I. Valerian, *Viața literară*, 5 februarie 1927, pag. 2.

3 O scrisoare inedită către Nina Cassian, iulie 1947, în „*Gazeta literară*”, 31 august 1967.

4 E. Lovinescu – *Memorii*, vol. II, 1931, pag. 118.

Autobiografie.

, în 1945 Muzeu 14, Campala

Născut din părinți proletari intelectuali. Tata-meu, fiul zidarului Ion Barbu din Maholaua Omul de ~~de~~ Piața București, a luptat cu mari greutate ca să-și ia licența în drept. Foarte mult timp judecător la țară a fost persecutat de moșieri și miniștri liberali, ca împăcitor al dreptății printre țărani. Acuzat de idei socialiste, cariera lui s'a încheiat repede. A murit pensionar la Guryin, în septembrie 1939. Mama-mea, fată de văduvă sărăcuță din Câmpulung, n'a avut altă profesie decât gospodăria. A murit în Noiembrie 1951 la Guryin.

În ~~scările~~ Clasele primare le-am făcut la Câmpulung, Dăimonești (Roman) și Ștefănești (Musceni). Clasele secundare la Pilești, Câmpulung, București. Bucalonescul le-am luat în 1914.

În războiul 1916-18 am fost în școala militară de Geniu (Iasi, Dorohoi, Ibrși) ca elev. Regul, la Fălciu. Demobilizat în 1918.

Licența am luat-o în 1921 și am fost trimis de profesorul Titea, în condiții precare în Germania (Goettingen, Tübingen, Berlin) să-mi iau doctoratul. M'am îmbolnăvit (1921 și m'am întors în țară. Am fost îngrijit de logodnica mea din Germania, actuala mea nevastă (născută Hosenfelder, -din Cottbus, Prusia) cu care m'am însurat în 1925.

Între 1916 și 1929 m'am ocupat cu literatura. Sunt și astăzi membru al Uniunii Scriitorilor din R.P.R. Semnez în literatură Ion Barbu (numele tatălui meu mare).

În 1929 îmi iau doctoratul în București cu ^{teza} de Geometrie Algebrică. De atunci m'a ocupat aproape

Primirea călduroasă a primelor creații poetice, în care încerca sincronizarea cu evoluția liricii moderne europene, îl determină pe Ion Barbu să acorde poeziei, între 1914-1930, un loc prioritar în preocupările sale, lucru regretat mai târziu și considerat o eroare care i-a uzurpat geniul matematic și i-a opacizat viziunea de creație.

Poezia lui Ion Barbu a avut o evoluție oarecum surprinzătoare, cunoscând, în numai un deceniu, mai multe etape și registre stilistice, de la fantezia dionisiacă (parnasianismul modern) din primele versuri la evocarea lumii balcanice și, în final, la adaptarea expresiei concentrate și abstracte din ciclul *Joc secund*. Independent și orgolios, poetul se delimitează radical de poezia anterioară și chiar de majoritatea contemporanilor săi, autonegându-și propria creație pentru că nu reușea să redea „puritatea restrânselor perfecțiuni poliedrale”.

Spirit contradictoriu, exigent și exclusivist, poetul respingea verbalismul, pitorescul și anecdoticul poeziei confesive, trăsături ale poeziei „leneșe”, fără spiritualitate, respinsă de Idee.

În primele creații lirice, Ion Barbu nu se îndepărtează mult, ca formă, de poezia parnasiană, abuzând de un limbaj livresc, de referințe mitologice și imagini ale Greciei antice. Cu toate acestea, apropierea de parnasianism este doar aparentă. În poezii ca *Lava*, *Copacul*, *Munții*, *Banchizele*, urmărește esența lucrurilor, fiorul și mișcarea lor interioară, elanurile și aspirațiile, „adâncurile” cum le numea Nietzsche.

Într-o convorbire cu I. Valerian, poetul explică funcția simbolurilor: „Ca în geometrie, înțeleg prin poezie o anumită simbolică pentru reprezentarea formelor posibile de existență.”

Schimbarea registrului poetic în ciclul următor balcanic (baladic-oriental) înlocuiește forma parnasiană cu una baladică, cu multe pasaje narrative în care se spun povestiri și se evocă lumea pitorească a Domnișoarei Hus și a lui Nastratin Hoge sau universul static și enigmatic, ieșit de sub tirania timpului, Isarlâk.

În etapa de creație a *Jocului secund* întâlnim o nouă schimbare a concepției estetice, poezia, formă a unui real „dedus din ceas”, încifrată în simboluri ermetice, intrată în „mântuit azur”, devine un joc secund purificat.

*

Negarea propriei creații poetice, pe care o considera „o aventură” inutilă „respinsă de Idee”, grupată, cea mai mare parte, în volumul *Joc secund*, apogeul său poetic, dar și punctul terminus al activității de creație, și în special orientarea apropiată de ermetismul european, considerat „o decadență” poetică, îl determină să își facă o autocritică formală, în fața presiunilor ideologice care îi amenințau activitatea universitară. El adoptă o poziție de apărare, socotind „vina” de a fi publicat literatură „o rătăcire” de tinerețe pe care o condamnă și de care se dezice. Această poziție, evident exagerată și nesinceră, este luată de teama unor măsuri opresive cărora le-au căzut victime T. Arghezi, G. Bacovia, L. Blaga, G. Călinescu și alte mari valori ale literaturii naționale. Este un mod de a evita judecata critică agresivă și incompetentă din partea unor ideologi literari ca Ion Vitner, Nicolae Moraru, Traian Șelman, Mihai Novicov etc.

În acest sens – afirma Barbu – „critica, prin 1930-1940, mă număra alături de Arghezi și Bacovia, printre cei trei mari poeți ai vremii. În ceea ce mă privește, condamn astăzi toată această activitate literară, căreia m-am dăruit, din 1918 până în 1930, și care m-a dus la o poezie hermetică. Datorită acestei alterări în preocupările mele, călătoria din 1921-1924 din Germania, aranjată de Gh. Țițeica, n-a avut nici un rezultat matematic. Vreau numai, în scuza mea, să observ că poetul francez Aragon și, împreună cu el, toți poeții antiburghezi scriau la acea dată (e un fel de protest) hermetic. Aragon și-a dat seama de zădărnicia hermetismului și a găsit drumul către mișcările maselor muncitoare. La fel, deșeptat, dar fără nici un fel de educație și experiență politică, am rupt, în 1930, cu literatura și am căutat să fiu util îndreptându-mă către știință.”⁵

5 Ion Barbu – *Autobiografie socială și didactică* (material inedit).

exclusiv cu matematicile.

Am numeroase lucrări de Geometrie, ~~de~~ de fundamentale matematice, de Algebră și, acum în urmă, de Teoria Numerelor. Printre elevii mei se numără M. Badea, Aristide Itelone, Liviu Solomon (aspirant la Moscova) și Mihail Bonado.

Sunt profesor titular din 1941 la Facultatea de Științe Științifice în ~~la~~ învâlmant din 1925 până astăzi fără întrerup.

Am stat departe de orice partid politic. După căderea regimului lui Carol al II-lea, deorientat politic, m'am lăsat înșelut de programul revendicilor sociale al mișcării legionare și din Octombrie până în Noiembrie (până la primele lor crime) m'am apropiat ~~de~~ de ei, ca să-i cunosc. Văzând, că am de aface cu mistificatori și ~~pe~~ vârsători de sânge, m'am îndepărtat de ei. La rebeliune, m'am mai îndepărtat aproape de loc. Căderea legionarii a lăsată apoi totul. De atunci n'am mai ~~avut~~ ~~avut~~ avut nicio preocupare politică, până la instalarea democrației populare la 6 Martie 1945. Am recunoscut atunci, că Partidul Comunist e singurul care poate și vrea să realizeze reformele sociale. De aceea am aderat în toamna 1947 la acest partid. Sta am primit însă răspunsul la declarația mea de adesiune de care mă rîm și vîm continua să mă simt legat.

Între 1936 - 1943 am găzduit la noi și am protejat cu gîinul meu pe lângă ~~securanta~~ pe antihitlenistul Rudolf Schmidt, arestat în 1943 de Gestapo și dispărut în închisorile politice din Viena.

Singurul meu scop este să duc mai departe munca mea matematică și să o leg de construcția socialismului în Republica Populară Română.

Sunt cunoscut de: Conferențiar M. Badea, Conferențiar Gh. Teșler, Academician Al. Roșetti și, în general, de colegii mei din Facultate și Universitate.

În anul 1953, la rubrica „aptitudini” dintr-o fișă personală, el menționa că și-a publicat un volum de poezii cu titlu *Joc secund*, „mă simt atras numai de cercetarea matematică”, reluând considerațiile din 1927 publicate în „Viața literară” în care regreta „rătăcirea” în „aripata gintă a poeziei” și își propunea îngemănarea geometriei cu poezia, domenii care se întâlnesc într-un loc luminos și înalt în care se exprimă simbolic formelor posibile de existență. El declara ferm: „Mă stimez ca practicant al matematicilor și prea puțin ca poet și numai atât cât poezia amintește de geometrie”.

Om de știință cu o activitate creatoare remarcabilă, „complet apolitic”, cum îl caracterizează acad. Simion Stoilov, șeful său de catedră, Ion Barbu a avut și în viața publică aceeași inconsecvență emoțională și atitudine „oportunistă”. A făcut parte, pentru câteva luni, în 1940, din mișcarea legionară, lucru recunoscut și explicat în autobiografiile sale. Motivațiile aduse oglindesc firea sa dificilă și trebuie înțelese mai mult ca o reacție personală față de unele nedreptăți ce i s-au făcut (desființarea catedrei propuse de facultate pentru el) și mai puțin ca o atitudine politică de apreciere față de ideologia legionară.

Poetul explică apropierea de această mișcare politică prin eroarea sa în fața propagandei demagogice. În mai multe autobiografii și fișe personale susține: „M-am apropiat de mișcarea legionară (pe care n-o cunoscusem deloc înainte și de care, odată cu omorurile din noiembrie 1940 m-am despărțit sufletește) pentru următoarele motive:

1. Se dădea drept o mișcare antiburgheză [Am fost indus în eroare de programul social mincinos al mișcării legionare]
2. Guvernul burghez al lui Carol al II-lea, în 1938, îmi desființase catedra ce se crease pentru mine. [Concepusem o ură adâncă împotriva camarilei lui Carol II, al cărui prim ministru Arm[and]. Călinescu, îmi desființase catedra creată de Facultate pentru

mine, față de care meritul însemna servilism]

3. Mișcarea afișa un program demagogic de revendicări sociale.
4. Adăposteam la mine, din 1936 până în 1943, și apăram cu girul meu la Prefectura Capitalei, pe antifascistul Rudolf Schmitd, fost asesor la Guban, Germania. (dosarul se găsește în arhivele fostei Siguranțe). R.S. a fost ridicat la Crăciunul din 1943 de gestapo, iar urma sa se pierde în închisoarea antifascistă de la Viena.

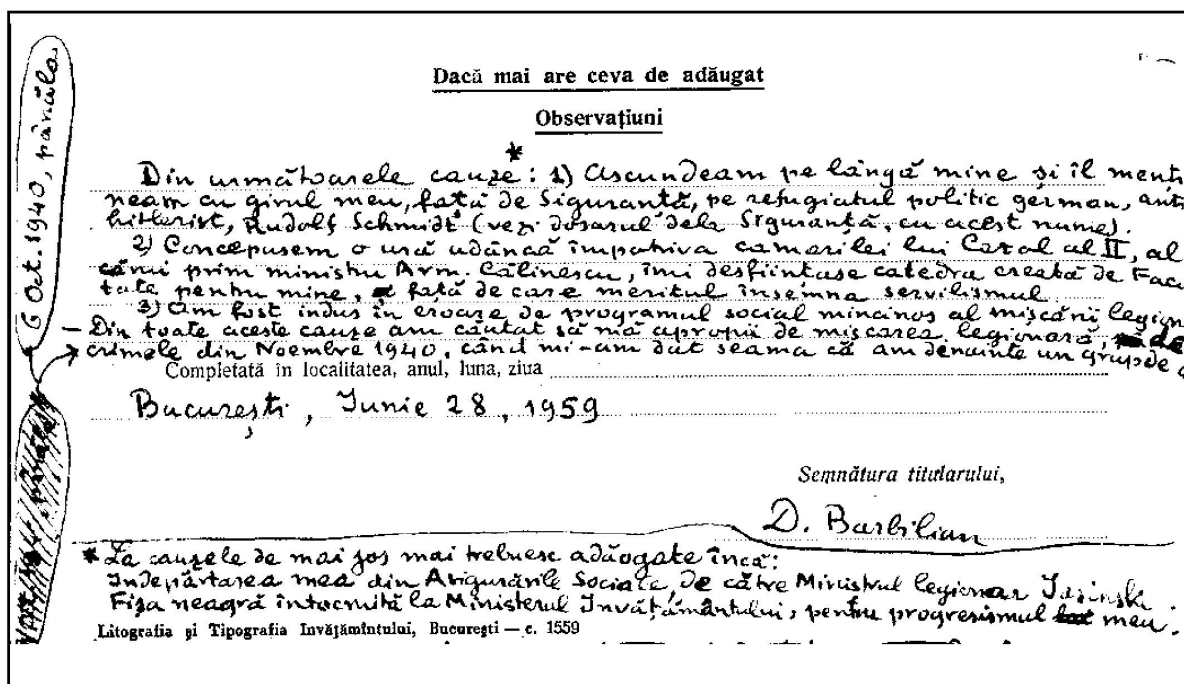
La cauzele de mai sus trebuiesc adăugate însă:

- Îndepărtarea mea de la Asigurările Sociale de către Ministrul legionar Iasinski.
- Fișa neagră întocmită de Ministerul Învățământului pentru progresismul meu.”⁶

O prezentare a activității științifice „foarte personale” și „schimbătoare” a lui Ion Barbu este făcută, într-o caracterizare din 1951, de acad. S. Stoilov, șeful său de catedră:

„Profesorul Barbilian totodată om de știință cu o activitate creatoare remarcabilă în domeniul algebrei mai ales, și un poet de mare talent. Profesor de mai bine de 20 de ani la Facultatea noastră (de Matematică) a format un număr de tineri cercetători, atrăgând elementele cele mai distinse ale facultății. Nu se poate spune că are talent didactic. Cursurile sale sunt mai mult dedicate, prin felul lor, celor care se dedică cercetării științifice și care, în orice caz, posedă deja o oarecare cultură matematică (pentru a-l putea urmări și înțelege). Nu reușește pe lângă studenții începători; are însă darul de a atrage pe cei mai înaintați în studiile lor. Își face cursurile regulat și lucrează cu studenții săi la seminarii; urmărește și personal progresele celor care doresc să întreprindă, sau au întreprins, cercetări proprii. Profesorul B. este indicat mai mult pentru a lucra cu aspiranții sau cu studenții care se specializează în ultimul an al facultății decât cu începătorii. Fire foarte

6 Ion Barbu – op. cit.

personală, cu o gândire originală și cu o putere de creație în diverse domenii, dar foarte schimbătoare în relațiile cu colegii și cu prietenii. A avut, în trecut, manifestări nesănătoase, dar care s-au redus întotdeauna numai la tirade și declarații de cafea și nu pot fi considerate ca atitudini politice. Nu are nici o preferință reală pentru cutare sau cutare regim politic și în viață înclină mai mult spre oportunism (chiar dacă acest oportunism este inconștient sau dictat de frică). Este incapabil să lupte pentru o idee politică, oricare ar fi ea. În rezumat prof. Dan Barbilian este un cercetător științific de mare valoare și un om care poate antrena pe tineri în cercetarea științifică. Caracter schimbător și fantezist, dificil în relațiile cu prietenii și chiar cu colegii. Fire de poet cu talent și cu remarcabilă putere de creație, atât în știință, ca și în poezie. Complet apolitic în fond, deși a vrut și vrea uneori să-și dea aerul că a avut sau aderă la o concepție politică. Poate fi folosit numai ca cercetător științific și ca profesor care să antreneze pe tineri spre cercetarea științifică."

Motivându-și îndepărtarea de poezie, Ion Barbu menționa: „mi-am dat doctoratul aici (comisia: D. Emanuel, D. Pompeiu și Gh. Țițeica) și m-am revalorificat, începând

din 1929 sau mai degrabă 1930, ca matematician. Dar abia în 1933 când, conferențiar, am început să țin cursuri, am ajuns la o productivitate matematică susținută. Munca didactică este pentru mine incitatorul cel mai puternic al concepțiilor mele matematice și al realizărilor lor. Am menționat în lista de titluri și lucrări anexată autobiografiilor mele anterioare (și care se găsesc desigur la cadrele rectoratului sau ale ministerului) lista cursurilor mele litografiate. E vorba de vreo zece astfel de cursuri mai importante."

Personalitatea complexă a lui Dan Barbilian este surprinsă în marea ei diversitate și în caracterizarea din 7 iunie 1960 a șefului său de catedră, prof. univ. G. Vrâncianu, care remarcă consecvența în învățământ și cercetarea științifică:

„Activitatea didactică și științifică

Este în învățământul superior din anul 1926, a fost pe rând asistent, conferențiar și în prezent este profesor. A ținut cursuri de geometrie descriptivă, bazele geometriei, teoria grupurilor, teoria structurilor, teoria inelelor, teoria lui Galois, teoria idealelor, teoria numerelor algebrice etc. Cursurile predate de tov. D. Barbilian sunt la un nivel înalt

științific și pedagogic; ele cuprind totdeauna rezultate dintre cele mai recente obținute în capitolele respective ale matematicii. Cursurile respective în majoritate au fost dactilografiate. (...)

Prin activitatea sa științifică în Teoria grupurilor și structurilor, Teoria lui Galois, Teoria idealurilor, Teoria numerelor algebrice, recunoscută și peste hotare, a fost inițiatorul studierii acestor capitole în țara noastră."

VIII. DIVERSE

În ce localități strada și Nr. a locuit titularul în perioada (1 Ian. 1938 — 31 Dec. 1944) și cine îl cunoaște din această perioadă (se va indica locul unde aceste persoane pot fi găsite în prezent)

Strada Carol Davila 8, București.

Cine îl cunoaște din această perioadă (se va indica locul unde aceste persoane pot fi găsite în prezent)

*Profesorul și Acad. C. J. Pașon, vecinul meu în această perioadă
Profesorul Gh. Vrânceanu, Fac. de Mat. și Fizică, vecin de asemenea
Profesorul Badea Mauriciu, Predecanul Fac. de Mat. și Fizică*

Dacă a fost sancționat pe linie profesională, când și pentru ce motiv *Nu*

Dacă a fost în străinătate *Da*

(Data luna, anul)		În ce țări și ce localități	Scopul călătoriei
Plecării	Întoarcerii		
8.1921	3.1924	Germania; Goettingen, Berlin	Studii
9.1934	10.1934	Cehoslovacia: Praga	Congres matematic
7.1936	8.1936	Norvegia: Oslo	Congres matematic
7.1938	9.1938	Germania: Cottbus	Interese familiale
10.1941	1.1942	Germania: Jena	Tratamentul unei fracturi a piciorului

Dacă are rude în străinătate *Numai sora nevastă (născută în Germania)*

Numele și gradul de rudenie	Țara	Localitatea	Data plecării și cu ce ocazie
Margot (sora nevastă)	Germania	Neuss	N'a fost în România (R.P.)
Wolfram Norbert (cumnatul nevastei)	Germania	Neuss	N'a fost în România (R.P.)

Ce legături întreține titularul cu ele *Nici una, nici măcar schimb de scrisori.*

Dacă a fost acționat în lupte, pentru care motive (de drept comun, nu politic) de cine, în ce an, și sentința *Nu*

Dacă are rude în instituție (gradul de rudenie) *Nu*